

Vaqif YUSİFLİ,
filologiya elmləri doktoru

Doqquz ilə yaxındı ki, Qiyas Həmid görmürəm. Əvvəllər də az-az görürdüm. Ailəsi ilə birgə Sumqayıtda yaşayırdı. Yolum Sumqayıta düşəndə zəngləşirdik, oturub bir guşədə çay içir, dərdləşirdik. Sonralar eşitdim ki, maddi güzəran qayğılarına görə Kazandadır və Kazandan yolu bu tərəfə düşəndə bir-iki dəfə görüşdük. Danışdı ki, Kazanda olanda Tataristanın məşhur yazıçı və şairləri ilə qaynayıb-qarışib, tatar dilini də öyrənib, orada

ƏDƏBİ HƏYAT

Baş-gözümü elə qatdı bu payız,
Bir də gördüm baxıram bu tayından.
Bir də gördüm payız elə allanıb,
Nəyi varsa qurban edib qızlara.
Ağaclarda son yarpaq da qalmayıb,
Son yarpaq da cehiz gedib qızlara?
Bu ciğirlər nə yükləyib özünə,
Gücü çatmır həsrətimi apara.
Bu ciğirlər qar ələyib üzünə,
Ha yalvarram, çətin məni apara.
Bu payızın soyuq imiş hər üzü,
Bu payızın sonu demə qış imiş.
O tayında sevincimin dənizi,
Bu tayında quruyan göz yaşıymış.

Payız apardı Qiyası. Qarşidan gələn qışı görmədi.

Qiyas Həmidin ölümündən sonra onun qızı Jalənin və dostu şair İbrahim İlyaslinın səyi ilə Qiyas Həmidin "Bu köç o köçdən deyil" şeirlər kitabı çap olundu (2010). O, kitaba yazdığı ön sözdə İbra-

Şirin xəyalıma qapıllam bir də.
Yarpaq da insana həyan olarmış
Sən demə, həyatda qərİbsəyəndə.

Qiyas Həmid necə şair idi? Olsun ki, onu bir şair kimi lazımcına tanımadılar, şeirləri haqqında yazılar yazılmadı, amma yazdığı şeirlər şeksiz onu yaşadacaq. İndi "vətənpərvər şair" ifadəsini yeri gəldi-gəlmədi, hər şairin adı qarşısında işlətməyi çox sevirlər. Qiyas Həmid Vətəninə sevir. Vətəndən uzaqlarda da yazdığı şeirlərdə bunu hiss etdirirdi.

**Qollarımı açırım
Ana yurdu qucmağa.
Vətən vuran ürəyim,
Yox qanadım uçmağa!
Torpağına qarışsam,
Deyərəm, daha nə qəm.
Bir gün çiçəyə dönüb
Mən təzədən dirilləm!**

BU KÖÇ O KÖÇDƏN DEYİLDİ..

Azərbaycan ədəbiyyatını layiqincə təmsil edir. Mənə dedi ki, indi bizim şairlərin şeirlərindən seçirəm, tərcümə ələyib Kazanda kitab halında nəşr etdirəcəyəm. Bu söhbət 2008-ci ilin bir payız günündə olmuşdu. Amma həmin ilin dekabr ayında eşitdim ki, Qiyas Həmid Kazanda vəfat edib. Bir şeirini xatırladım:

**Sirrini bilənə yox,
Arxamca gələnə yox,
Dərdini bölənə yox,
Didənə qoşun məni.
Hər daş üstə bitməz ot,
Qəlbə bitən-itməz ot,
Ürəyini yanar od
Edənə qoşun məni.
Daha saçları qaram,
Sağalmaz bitən yaram,
Bu ağrıdan doymaram, -
Dadana qoşun məni.
Ömür-gün heçdən deyil,
Qocalıq yaşnan deyil, -
Gedənə qoşun məni!**

Qiyas Həmid (Qiyas Abdulla oğlu Həmidov) 1954-cü ildə Masallı rayonunun Böyük Xocavar kəndində anadan olmuşdu, Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Mədəni Maarif fakültəsini bitirmişdi, taleyini Sumqayıt şəhərinə bağlamışdı. Jurnalistlik fəaliyyəti ilə məşğul idi. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü idi. 1997-ci ildə "Çiçəklər solmaya kaş" şeirlər kitabı çapdan çıxmışdı. Kazanda da, tatar dilində ("Araz aka, janda kada") nəşr edildi. 2005-ci ildə Kazan şəhərinin 1000 illiyində Rusiya prezidentinin qərarı və Tataristan prezidenti M.Ş. Şəmiyevin imzası ilə medalla təltif olundu. Onu son dəfə gördüyümdə xoşbəxt adam təsəvvürü yaratdı mənə. Kaş bu ölüm olmayaydı. Payızda doğuldu, payızda da dünyasını dəyişdi. Bir şeirini də xatırlayıram: "Heç bilmədim haçan ötdü bu payız":

**Heç bilmədim haçan ötdü bu payız,
Baş açmadım harayından, hayından.**

him Qiyas haqqında öz ürək sözlərini belə ifadə etmişdi: "Sumqayıtlı qələm adamlarının, eləcə də oxucuların hörmət və ehtiramla yanaşdığı imzalardan biri də Qiyas Həmid imzasıydı. Mənsub olduğu ədəbi nəslin nümayəndələri sırasında peşəkar publisist, istedadlı şair, zəhmətkeş jurnalist kimi tanınırdı. Respublikanın ədəbi qəzet və jurnallarında müntəzəm çap olunur, müxtəlif mövzularda qələmə aldığı publisist yazıları və eləcə də şeirləri oxucular tərəfindən maraqla qarşılanırdı... Hər dəfə Vətənə dönəndə ürəyidolu gəlirdi. Əli Kərim adına Poeziya klubuna baş çəkir, mənə yeni şeirlərini oxuyurdu. Oxuduğu şeirlərdən hiss olunurdu ki, nə qədər özünü ovutmağa çalışsa da, qərİblik onu əməllicə sıxıb. Şeirlərin hamısından qərİblik qoxusu gəlirdi". Budur bir qərİblik şeiri:

**Məni qərİb görüb payız axşamı,
Çiyimin üstünə qonar yarpaqlar.
İsitmək istərəm onları bir-bir,
Gözündən od alıb yanar yarpaqlar.
Budaqdan ayrılıb uçan hər yarpaq,
Yuvası dağılmış quşa bənzəyir.
Ovcumu tutmuşam quş yuvası tək, -
Yarpaqlar ovcum qonurlar bir-bir.
Bu payız axşamı kövrəlib bir an,**

Qiyas Həmid Vətəninin bir parçasını, doğulduğu kəndi, rayonu, evini, ocağını sevir. Və bu sevgi onun ürəyində əbədi yaşayırdı. Masallının təbiətindən yazırdı ("ətir saçan çiçək, güldü, Masallının təbiəti"), kənddə gördüyü yuxuların şirinliyindən söz açırdı ("Qaynar ürəyimin başından keçir, Yaman şirin olur kənd yuxuları"), kənddəki boşalmanı, seyrəlməni görəndə hissi-həyəcanı tüğyana gəlirdi ("Bu kənd yaman soyuq dəyir gözüme, Yolları ot basıb, ciğirlər itib, Bu kənddə bir kişi qalmayıb daha, Hərəsi bir yana üz tutub gedib"). Qiyas Həmid atasını, anasını, övladlarını, dostlarını sevir. Bir hadisəni unuda bilmirdi: "Biz hər gecə yatanda, Atamın pencəyini Anam yorğan əvəzi Atardı üstümüzə soyuq dəyməsin deyər Gecə yatanda bizə". Yazırdı ki: "Ata bir ağacdır. Övladları-Budaqları. Atam deyir: - Baban sözlə deməzdi, Ürəyindən keçəni. Hər axşam Süfrəyə qoyulardı Əllərinin qabarı". Qiyas Həmid otları, gülləri, ağacları, təbiətin gözəlliklərini sevir. Onun şeirlərində bir Payız obrazı var: "Bir payızın yağışında islanan yarpaqlar Hələ də qurumaq bilmir. Payızdan keçməyə ürəyim gəlmir...Tutub ürəyimi payız həsrəti".

Əlli dördüncü ildə doğuldu və əlli dörd yaşında da dünyasını dəyişdi. Amma dünyaya deməyə o qədər sözü qaldı ki...

**Zaman dəyişən yerdə
Zülüm adi görünür.
Vətən darda olanda
Ölüm adi görünür!
Dünya, sənə sözüm var!
Oğlu şəhid analar
Sinə gəririlər dərdə.
Boynubükük görünür
Çöldə bənövşələr də.
Dünya, sənə sözüm var!
Xocalının naləsi
Ərşə qalxdı o gecə.
Balasını itirən
Ataların yanında
Balamı qucum necə?
Dünya sənə sözüm var!**

Bax, belə şair idi Qiyas Həmid. Ruh şad olsun!